

**Tiendeveen -
Hoogeveenseweg (Dr.)**

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproef-rapport 2007-04/14

*Tiendeveen - Hoogeveenseweg (Dr.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Hulzebosch Grondwerken

Steekproefrapport 2007-04/14
ISSN 1871-269X
auteur: drs. A. Vissinga
senior archeoloog: dr. J. Jelsma

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef b.v., Zuidhorn, mei 2007

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de
toepassing van de adviezen of het gebruik van de
resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef b.v.
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens	2
2. Bureauonderzoek	4
2.1 Bronnen	4
2.2 Resultaten bureauonderzoek	5
2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	8
3. Veldonderzoek	9
3.1 Plan van aanpak	9
3.2 Resultaten veldonderzoek	9
4. Conclusies en advies	12

Appendix: boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN 5104

Samenvatting

In opdracht van Hulzebosch Grondwerken is op 16 en 17 april 2007 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in het plangebied aan de Hoogeveenseweg te Tiendeveen, gemeente Midden-Drenthe. Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied op te stellen. Met de uitvoering van het veldwerk is dit verwachtingsmodel getoetst.

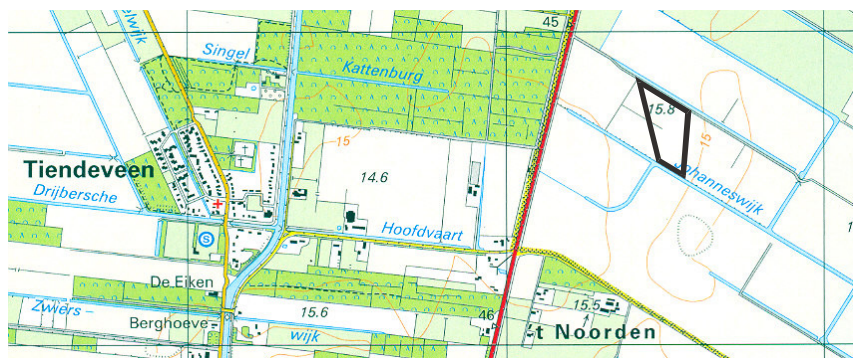
Tijdens het veldonderzoek zijn in totaal 41 grondboringen gezet om de bodemkwaliteit binnen het onderzoeksgebied te bepalen en de bodem te onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Tijdens het archeologisch veldonderzoek aan de Hoogeveenseweg te Tiendeveen is duidelijk geworden dat de bodem in het plangebied een gevarieerde opbouw kent. In 19 van de 41 uitgevoerde boringen is een (deels) intacte podzolprofiel aangetroffen (met de aanwezigheid van een E- dan wel B-horizont). Met name de boringen op het hogere deel van het landschap bleken intact. De overige boringen waren tot in de B/C- dan wel C-horizont verstoord. Tijdens het veldwerk zijn geen eenduidige archeologische indicatoren aangetroffen. Op grond van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek wordt voor het plangebied aan de Hoogeveenseweg te Tiendeveen, gemeente Midden-Drenthe, dan ook niet noodzakelijk geacht.

1. Inleiding (KNA 3.1 LS01 & LS02)

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Hulzebosch Grondwerken, vertegenwoordigd door de heer A. Hulzebosch, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in een plangebied ten oosten van de Hoogeveenseweg te Tiendeveen, gemeente Midden-Drenthe (zie Figuren 1 en 2). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande ontgroning van het gebied. Het zand zal hier tot op het keileem worden afgegraven en worden afgevoerd naar elders. Van een andere locatie zal zand worden aangevoerd om de bodem weer op te vullen.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is in de eerste plaats het lokaliseren van eventuele archeologische indicatoren, zoals bewerkt en verbrand vuursteen, bot, aardewerk en houtskool. In de tweede plaats heeft het veldonderzoek tot doel om de mate van gaafheid van het bodemprofiel vast te stellen om te bepalen of eventuele onverstoorde archeologische grondsporen nog aanwezig kunnen zijn.

Figuur 1. Tiendeveen - Hoogeveenseweg: overzichtskaart. Het plangebied is zwart omlijnd. [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Drenthe 1:25000*. ANWB bv, Den Haag].

1.2 Locatie en administratieve gegevens

Het onderzochte plangebied ligt ten oosten van de Hoogeveenseweg te Tiendeveen. Het plangebied heeft een oppervlakte van 3 ha. en ligt op een hoogte van ongeveer 15,4 m boven NAP. Ten tijde van het onderzoek lag het plangebied braak en was het recentelijk geploegd (zie Figuur 3).

Figuur 2. Tiendeveen - Hoogeveenseweg: luchtfoto van het plangebied. Met een rode lijn is de begrenzing van het plangebied aangegeven [Naar: GoogleEarth - 4.0.2091, 2007].

Tabel 1. Tiendeveen - Hoogeveenseweg: Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied.

Provincie:	Drenthe
Gemeente	Midden-Drenthe
Plaats:	Tiendeveen
Toponiem:	Hoogeveenseweg
Kaartblad:	17
ARCHIS-CIS-code:	21941
Oppervlakte:	3 ha
RD-coördinaten plangebied:	234,410/529,847 - 234,554/529,758 234,458/529,590 - 234,534/529,843
Opdrachtgever:	Hulzebosch Grondwerken
ISSN-nr.	1871 - 269X
Steekproef projectcode	2007-04/14
NAP hoogte maaiveld	ca. 15,4 m boven NAP
Uitvoering van het veldwerk	16 & 17 april 2007

Figuur 3. Tiendeveen - Hoogeveenseweg: foto van het plangebied.

2. Bureauonderzoek (KNA 3.1 LS06)

2.1 Bronnen

Voor het bureau-onderzoek is de bestaande kennis van de onderzoekslocatie verzameld. De onderstaande bronnen waren relevant voor het onderzoek.

Tabel 2: Tiendeveen - Hoogeveenseweg. Geraadpleegde bronnen

ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Drenthe 1:25000</i> . ANWB bv, Den Haag.
Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM/ARCHIS).
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) (RACM/ARCHIS).
<i>Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1</i> . College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).
Nijland, G., R.J. de Lange en J.C. Smittenberg 1982. <i>Milieukartering Drenthe 1974-1978. III Fysische Geografie. Bijlage II: Fysisch Geografische Kaart van Drenthe schaal 1:50000</i> . Rapport Provinciale Planologische Dienst van Drenthe, Assen, blad 2.
Stiboka, 1975. <i>Geomorfologische Kaart van Nederland 1: 50 000. Blad 17 en 18 Beilen/Roswinkel</i> . Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
Stiboka, 1978. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 12</i> . Stichting Bodemkartering, Wageningen.
Tulp, C. & J. Jelsma, 2004. <i>Tiendeveen, Hoogeveenscheweg. Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek</i> . Steekproef rapport 2004-05/01. Zuidhorn.
Uitgeverij Nieuwland, 2006. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1898-1928. Drenthe 1 : 25 000</i> . Uitgeverij Nieuwland, Tilburg, kaart 187.
Versfelt, H.J. 2004. <i>Kaarten van Drenthe 1500 - 1900</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen
Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2001. <i>De Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust. 1811-1813</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen.
Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. <i>De Atlas van Huguenin: Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1830-1855, schaal 1:50000</i> . Wolters-Noordhoff.
De Woonomgeving, 2007. www.dewoonomgeving.nl . Kadastrale Kaarten.

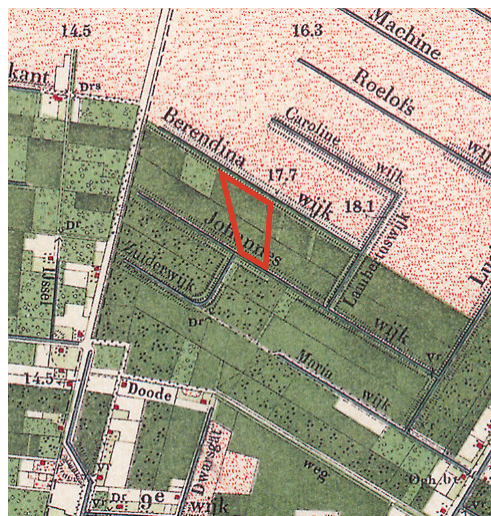
2.2 Resultaten bureauonderzoek (KNA 3.1 LS03, LS04)

Sedimentologie en bodem

De Fysisch Geografische Kaart geeft aan dat de ondergrond in het plangebied ontstaan is door veenvorming en veenafgraving en/of ontginning. Hierdoor is een afgeveende vlakte ontstaan met minder dan 40 cm restveen. Onder de afgeveende vlakte is binnen 40 tot 120 cm beneden het maaiveld grondmorene aanwezig (classificatie Ov4g). Op de Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000¹ is de bodem gekarteerd als een relatief hooggelegen veenkoloniale ontginningsvlakte (classificatie 2M45). Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (blad 18) is de bodem gekarteerd als een moerige podzolgrond met veenkoloniaal dek en moerige tussenlaag (classificatie iWp met grondwatertrap V: gemiddeld hoogste grondwaterstand minder dan 40 cm en gemiddeld laagste grondwaterstand meer 120 cm onder het maaiveld).

Historische Geografie

Op al het bestudeerde kaartmateriaal ligt het plangebied in de veengebieden ten noordoosten van Hoogeveen. Het toponiem 'Tiendeveen' komt het eerst voor op kaartmateriaal vanaf 1851 (Grote Historische Atlas van Nederland). Op de Grote Historische Topografische Atlas van Drenthe is de directe omgeving van het plangebied in ontwikkeling geraakt (zie Figuur 4). Het plangebied zelf is nog steeds onbebouwd.

Figuur 4. Tiendeveen - Hoogeveenseweg: uitsnede uit de Grote Historische Topografische Atlas Drenthe. Het plangebied is rood omlijnd.

¹ Stichting voor Bodemkartering, 1978. *Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50000. Blad 17.* StiBoKa, Wageningen.

Archeologie

In mei 2004 is door De Steekproef een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in het perceel ten noorden van het huidige plangebied (zie Figuur 6)². Tijdens dit onderzoek is in geen enkele boring een intact podzolprofiel aangetroffen. Het werd duidelijk dat de bodem hier grotendeels verstoord is.

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft het plangebied een middelhoge trefkans op archeologische waarden (zie Figuur 5). In en rondom het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen bekend binnen het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM). Op een afstand van ruim 750 m ten noordwesten van het plangebied is in het CAA een vondstmelding (nr. 404492) bekend. Het gaat hier om een fragment bewerkt vuursteen, gevonden tijdens een archeologisch booronderzoek voorafgaand aan de aanleg van de golfbaan op deze locatie. De bodem op en rondom de vondstlocatie bleek echter sterk verstoord. Binnen het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RACM zijn geen archeologisch waardevolle terreinen bekend in de directe omgeving van het plangebied.

---

² Tulp, C. & J. Jelsma, 2004. *Tiendeveen, Hoogeveenscheweg. Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproef rapport 2004-05/01. Zuidhorn.

2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05)

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is het slechts mogelijk een globale verwachting aan te geven voor archeologische sporen en structuren.

Op de IKAW heeft het plangebied een middelhoge trefkans op archeologische waarden. Het onderzoeksterrein ligt in een ontgonnen veengebied. Veen groeit onder natte omstandigheden waaruit de conclusie getrokken kan worden dat het plangebied lange tijd nat en zeer waarschijnlijk te nat is geweest voor menselijke bewoning. Vanaf het laat-Neolithicum / vroege bronstijd (rond 2000 vC) nam de veengroei grote vormen aan en raakten veel gebieden overdekt met veen. Tot aan het eind van de 19^e eeuw is het veen aanwezig geweest.

De mogelijkheid bestaat dat binnen het plangebied menselijke (bewonings-) activiteiten hebben plaatsgevonden. Deze zullen dan hoogst waarschijnlijk uit de steentijd dateren. Indien archeologische indicatoren worden aangetroffen zullen deze voornamelijk op de hogere delen van het landschap en het plangebied aanwezig zijn. Indien tijdens het veldwerk indicatoren worden aangetroffen kunnen deze bestaan uit houtskool, aardewerk en verband en/of bewerkt vuursteen. Archeologische indicatoren uit de periode bronstijd - Middeleeuwen zijn echter niet uit te sluiten. In de provincie Drenthe zijn meerdere veenvondsten bekend uit deze periode.

3. Veldonderzoek (KNA 3.1 VS05)

3.1 Plan van aanpak (KNA 3.1 VS01)

In het plangebied aan de Hoogeveenseweg zijn in totaal 41 grondboringen gezet, dit komt neer op ruim 13 boringen per hectare. De grondboringen zijn gezet conform de richtlijnen van Het Drents Plateau.

De boringen zijn zo gelijkmatig mogelijk over het te onderzoeken terrein verdeeld. Allereerst zijn de boringen uitgezet in een systematisch en verspringend driehoeksgrid waarbij de boorraaien een tussenliggende afstand van 40 m hebben en de afstand tussen de boringen op een raai 50 m bedraagt. Hierdoor wordt een boordichtheid van 5 boringen per hectare bereikt. Indien tijdens het veldwerk bleek dat de bodem intact was, zijn rondom de locatie met een intact bodemprofiel verdichtende boringen gezet. Deze liggen op een afstand van 25 meter op een raai en 20 m tussen de raaien. Hiermee is in de zones met een (vrij) gaaf bodemprofiel een dichtheid bereikt van 20 boringen per hectare. Voor de precieze locaties van de boringen wordt verwezen naar Figuur 6.

Alle boringen zijn uitgevoerd met een 10 cm edelmanboor. Hiermee is de opbouw van de bodem bepaald. De boringen zijn tot een minimale diepte van 25 cm in de C-horizont doorgezet om de opbouw van de bodem goed te kunnen bestuderen. Opgeboord zand werd met een 4 mm zeef onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, aardewerk en bewerkt of verbrand vuursteen. Van de boringen zijn de hoogtes gerelateerd aan het NAP. Deze zijn te vinden in de boorstaten. Voor het overzetten van de NAP hoogte is gebruik gemaakt van het NAP-punt op het huis Middenraai 25 (peilmerk 017D00200 - NAP: + 16.423)

3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.1 VS02, VS03)

Het veldwerk vond plaats op 16 en 17 april. De beschrijving van de boringen is weergegeven in de boorstaten. Deze zijn bijgevoegd (zie Appendix). In Figuur 6 zijn de boorlocaties weergegeven.

Tijdens het veldwerk zijn op 19 locaties een (deels) intact podzolprofiel waargenomen (boring 4). In een intacte podzoldodem bestaat de kans op het aantreffen van gave archeologische grondsporen. Een podzol begint met een E-horizont (uitspoelingshorizont) waaronder een B-horizont (inspoelingshorizont) volgt. In de E- en B-horizont zouden archeologische grondsporen aanwezig kunnen zijn. Ook in een niet intacte B-horizont zouden archeologische grondsporen aanwezig kunnen zijn maar hier mist dan vaak een bovenlaag met archeologische artefacten. Onder de B-horizont volgt een C-horizont. Dit is het sediment dat niet aan bodemvorming onderhevig is geweest. Ook in een C-horizont kunnen archeologische grondsporen aanwezig zijn. Vaak gaat het hier om de 'bodem' van deze sporen, het prehistorische loopvlak ligt hier vaak boven. Voorbeelden hiervan zijn diep ingegraven haardkuilen.

Bodem

De uitgevoerde boringen laten een gevarieerd beeld van de opbouw van de bodem zien. Van de 41 uitgevoerde boringen is ongeveer de helft (22 boringen) tot in de B/C- en de C-horizont verstoord. De overige boringen kenden een (deels) intact podzolprofiel. In Tabel 3 is een overzicht te zien van de kwaliteit van het bodemprofiel per boorlocatie.

Archeologie

Tijdens het onderzoek is de bodem onderzocht op intactheid en archeologische indicatoren. Tijdens het veldwerk zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen of archeologische vondsten gedaan. De verstoorde bodemlagen waren kapot geploegd en met elkaar vermengd. Hierin zijn geen prehistorische indicatoren of recent puinmateriaal aangetroffen. Ook in de intacte bodemlagen zijn geen indicatoren aangetroffen. De zichtbaarheid van de veldkartering was door de deels geploegde/gefreesde akker redelijk (zie Figuur 3). Tijdens de veldkartering zijn geen archeologische indicatoren of artefacten aangetroffen.

Tabel 3. Tiendeveen - Hogeveenseweg. Overzicht van alle in het plangebied uitgevoerde boringen, ingedeeld naar het bodemprofiel - asterisk geeft aan dat het intacte bodemprofiel en de bouwvoor zijn gescheiden door een laagje restveen.

Beschrijving	Boringen
Boring met intact bodemprofiel, beginnend met E-horizont (of vermengde E)	16*, 24, 25, 28, 35*, 37*, 40*, 41*
Boring met (deels) intact bodemprofiel, beginnend met B-horizont	5, 7, 8, 9, 11*, 15*, 21, 22, 27, 30, 31, 36
Boring met B/C-horizont of verstoorde B	1, 2, 3, 6, 10, 12, 14, 18, 20, 23, 29, 32, 33, 39
Boring met (deels) verstoord bodemprofiel (verstoord tot in C)	4, 13, 17, 19, 26, 34, 38

4 Conclusies en advies (KNA 3.1 VS07)

Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. De kans was aanwezig dat tijdens het veldwerk archeologische indicatoren zouden worden aangetroffen uit de periode steentijd en vroege bronstijd. Deze zouden kunnen bestaan uit houtskool, aardewerk en bewerkt en/of verbrand vuursteen. Vondsten uit andere perioden waren echter niet uit te sluiten.

Tijdens het veldwerk zijn in 19 van de 42 uitgevoerde boringen (deels) intacte podzolbodem waargenomen. De overige boringen waren tot in de B/C- of C-horizont verstoord.

Het valt op dat de intacte boringen in het hogere deel van het plangebied liggen. Richting het zuidoosten neemt de maaiveld-hoogte van het plangebied toe. Hier ligt een zandkop. De kwaliteit van de boringen (intacte podzolbodem) doen vermoeden dat de bodem richting het zuidoosten van het plangebied en op de zandkop geschikt kan zijn geweest voor bewoning.

Tijdens het veldwerk zijn geen eenduidige archeologische indicatoren aangetroffen. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat er in het verleden binnen het plangebied menselijke (bewonings-) activiteiten hebben plaatsgevonden. Op grond van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek wordt voor het plangebied Hoogeveenseweg te Tiendeveen, gemeente Midden-Drenthe, dan ook niet noodzakelijk geacht.

Wanneer bij de uitvoering van grondwerkzaamheden onverhoopt archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of archeologische vondsten worden gedaan, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11 9401 KV Assen, 0592-305932/06-22662601, w.sanden@drentsplateau.nl

Appendix

Tiendeveen - Hoogeveenseweg
boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN5104.